

Гриценко Альона Русланівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий консультант:
професор кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент
Лук'янець В. С.

МІЖНАРОДНІ ЗЛОЧИНИ, ВЧИНЕНІ РОСІЄЮ ПРОТИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день тема міжнародних злочинів, які вчиняються росією проти України є досить актуальною. Кожного дня, світ спостерігає нові воєнні злочини, які здійснюються російськими військовими, на території України. Це й авіаудари по цивільній інфраструктурі міст та селищ, і масові вбивства мирного населення, зґвалтування, катування цивільних та полонених, викрадення активістів, волонтерів, журналістів, представників органів місцевого самоврядування, а також застосування невідбиркової зброї.

Проаналізувати кваліфікацію дій, вчинених росією проти України.

Воєнні злочини і злочини проти людяності – це серйозне порушення норм міжнародного права, зокрема міжнародного гуманітарного права (порушення законів і звичаїв ведення війни), за вчинення яких передбачена кримінальна відповідальність, визначена джерелами національного та міжнародного права. Воєнний злочин є злочином проти міжнародного права, який порушує встановлені заборони, що викладені як у положеннях договірного так і звичаєвого міжнародного гуманітарного права [3].

У цей складний період часу – воєнний стан, активізувалася боротьба українського народу проти збройної агресії рф [9]. Світ спостерігає все більшу жорстокість ворога, яку необхідно оцінити належним чином. Сучасні умови свідчать, що дії збройних сил рф є не просто злочином агресії, а спрямовані на системне та послідовне знищення українського народу, його самобутності, права на саморозвиток і самовизначення. Ці дії збройних сил росії потребують негайної

кваліфікації та визнання їх міжнародною спільнотою, як міжнародний злочин [4].

Визначення поняття «геноцид» було введено у міжнародне право ухваленою 11 грудня 1946 року Резолюцією 96(І) Генеральної Асамблеї ООН, яка визначила: «Згідно з нормами міжнародного права, геноцид є злочином, який засуджує цивілізований світ і за здійснення якого головні винуватці мають бути покарані» [10]. Згодом, 9 грудня 1948 року ГА ООН одногосно прийняла «Конвенцію про запобігання злочину геноциду і покарання за нього», яка набула чинності з 12 січня 1951 р. Стаття II Конвенції подає визначення геноциду: «Дії, здійснювані з наміром знищити повністю або частково будь-яку національну, расову або релігійну групу як таку». Під знищенням розуміється: вбивство членів групи; заподіяння серйозних тілесних ушкоджень або розумового розладу членам групи; навмисне створення життєвих умов, розрахованих на цілковите або часткове фізичне знищення її; вжиття заходів, розрахованих на запобігання дітонароджуваності у середовищі такої групи і, нарешті, насильницька передача дітей з однієї групи в іншу» [7].

Українська держава, в своїй історії вже зазнавала злочини геноциду. Голодомор (1932–1933 роки) назавжди залишиться в пам'яті як злочин знищення українського народу. Вчені з'ясували характерні ознаки злочини голодомору. Так, М. Дмитрієнко зазначає, що Голодомор був штучним, рукотворним, створеним тоталітарним режимом за відсутності в Україні власної незалежної держави, обраної народом влади, яка могла б протистояти «хліборобам», подбала б про добробут населення, а у критичних ситуаціях зробила б все можливе, щоб не довести людей до крайньої межі [2].

Воєнні злочини під час збройного конфлікту проти України скоювалися та скоюються з самого початку війни. Під час повномасштабного вторгнення РФ в Україну через постійні ворожі обстріли найжахливішими наслідками є втрати сотень тисяч людей: як цивільних, так і військових. Також, через пошкодження цивільної та військової інфраструктури в Україні помітні економічні втрати. Збройна агресія РФ проти України також має особливо катастрофічні наслідки для довкілля. Незважаючи на те, що належне розслідування має бути проведене після припинення бойових дій, протягом місяця з початку російського вторгнення експерти вже надали перший аналіз воєнних злочинів проти мирного населення на території України.

Дії збройних сил РФ мають умисний характер на тимчасово окупованих територіях України, що виражається у проведенні численних вбивств, позбавлень волі, тортур, зґвалтувань, мародерства, викрадень, знущань над тілами вбитих і закатованих, розстрілів людей, цілих сімей, зокрема й дітей, які намагалися евакуюватися з окупованих населених пунктів (особливо дані звірства були вчинені в містах Буча, Ірпінь, Маріуполь, селища міського типу Бородянці, Гостомелі та в інших населених пунктах України, які перебували чи перебувають під окупацією росії). Стають відомі страшні, нелюдські та цинічні факти злочинів збройних сил РФ на окупованих територіях, які були звільнені від окупації [5].

Також, серед зафіксованих воєнних проявів екоциду, вчинених РФ є: підпал лісів, підрив нафтосховищ, забруднення Чорного та Азовського морів. Зафіксовано велику кількість пожеж, зокрема на нафтобазах, АЗС, сміттєзвалищах, є факти пошкодження об'єктів тепло- та водопостачання, зафіксовано численні випадки лісових пожеж та посухи. Проявом злочину екоциду є умисний підрив Каховської ГЕС. Кількість затоплених територій обраховується кількома тисячами квадратних кілометрів. Під водою опинилися більш як півтора десятка міст і сіл.

На території України існує загроза ядерним об'єктам – намагаються знищити сховища ядерних відходів та атомні електростанції. Велику небезпеку для життя людей становлять самі воєнні дії: залишки палива від важкої техніки, знищене обладнання та відпрацьована зброя, розірвані ракети – все це забруднює довкілля важкими металами. Навіть після закінчення війни, її наслідки будуть проявлятися роками [6].

Блокада населених пунктів, руйнування об'єктів інфраструктури, енерго-, водо-, теплопостачання тощо на території України у поєднанні з перешкоджанням доступу до гуманітарних вантажів та евакуації людей з окупованих територій, як наслідок, позбавляють доступ населення до основних життєвих потреб, необхідних для виживання, а саме до води, їжі, ліків та медичної допомоги. Ці дії збройних сил РФ, як наслідок - кваліфікуються як військовий злочин. Підтвердженням застосування цього злочину є блокада Маріуполя, а також є значна кількість випадків примусового переміщення тисяч громадян України, зокрема, дітей, на територію росії або на тимчасово окуповані нею території. Можна констатувати той факт, що примусове виселення та переселення українців збройними формуваннями РФ свідчить

про намір знищити український народ, припинити його існування в певному регіоні України, а отже – геноцид українського народу [5].

Варто зазначити, що серед іншого, росія порушує право на особисте та приватне життя, зокрема російські військовослужбовці проводять обшук цивільних об'єктів приватної власності (житлові будинки, квартири та інші), обшук бізнесу, позбавляють громадян житла та примусово їх виселяють, чинять тиск, зокрема, збройний, з метою примушування до отримання російських паспортів.

Вважаємо за необхідне, навести деякі приклади міжнародних злочинів РФ проти України. Так, в звільненому місті Ізюм, що на Харківщині, в якому точилися бої з самого початку повномасштабного вторгнення, знайшли масове поховання щонайменше 50 осіб, серед яких жінки, діти, військовослужбовці, навіть, цілі сім'ї. Захороненні особи всі з наявними ознаками насильницької смерті, частина з них закатовані [3].

Усім відомо, що місто Буча увійшло до рейтингу воєнних злочинів не лише за кількістю зруйнованих будинків. Масове вбивство українського цивільного населення в цьому місті Київської області, що супроводжувалося викраденнями, тортурами, звалтуваннями, зокрема і дітей, та мародерством, вразило увесь світ. Загинуло понад 420 жителів міста. Основним способом убивства, російськими військовими, був постріл у потилицю. Особливу жорстокість виявили в останні дні окупації безпосередньо перед відступом, зокрема, стратили майже всіх чоловіків, що залишилися в окупованому місті, від 18 до 60 років.

У ніч з 28 на 29 липня 2022 року від вибухів на території колишньої Волноваської виправної колонії № 120, де утримували у полоні українських захисників, загинуло 53 полонених, понад 130 було поранено. російська сторона одразу швидко заявила, що обстріл здійснили ЗСУ з американської реактивної системи залпового вогню HIMARS. Україна всі звинувачення спростувала і вимагала допустити у колонію представників ООН та Міжнародного комітету Червоного Хреста [8].

Збройна агресія РФ проти України – це підрив правового порядку, що склався у світі, протиправне застосування збройної сили Росії проти України. Дії РФ ставлять під загрозу існування української нації, суверенітету, територіальної цілісності чи політичної незалежності України. Норми міжнародного права прямо забороняють збройну агресію проти будь-якої суверенної держави. Проте російська федерація використовує збройну агресію як підставу для вчинення воєнних злочинів та злочинів

проти людяності. Масові порушення прав людини внаслідок вчинення воєнних злочинів та злочинів проти людяності мають місце проти цивільних осіб та військових, на території України вже більше року і продовжують відбуватися щодня. За всі ці дії передбачена відповідальність нормами міжнародного права. Росія, як постійний член Ради Безпеки ООН, в XXI столітті вдається до варварських, середньовічних та кровопролитних дій на території України, які масово порушують принципи Загальної декларації прав людини, основоположні права і свободи, серед яких найцінніше – право на життя.

Список використаних джерел

1. Жуковська Я. М., Мельничук А. С. Відповідальність за воєнні злочини та злочини проти людства. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*. 2023. Вип. 47.

2. Дмитрієнко М. Ф. Пам'ять народу: геноцид в Україні голодом 1932–1933 років: Свідчення. Київ : Укр. іст. журн., 2011.

3. Щеголь А. В. Воєнні злочини та злочини проти людяності, вчинені РФ внаслідок збройної агресії проти України. Київ, 2022.

4. Максименко Н. В., Балацька Є. С. Геноцид українського народу під час російського повномасштабного вторгнення. *Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Кропивницький, 23–24 черв. 2022 р.) / за заг. ред. Б. Р. Стецюка. Кропивницький : ЛА НАУ, 2022.

5. Берч С. С., Василечко А. В. Військові злочини РФ проти України як прояв геноциду українців. *Збірник наукових матеріалів з XXI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.*, 17.

6. Савенко А. Б., Плахотний А. П. Воєнні злочини проти мирного населення. Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу. Полтава, 2022.

7. «Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього». (1948). URL: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/genocide-conv-1948>

8. Поліщук В. ТОП-20 воєнних злочинів рашистів під час широкомасштабної агресії проти України. 2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/02/21/top-20-voyennyh-zlochyniv-rashystiv-pid-chas-shyrokomashtabnoyi-agresiyi-proty-ukrayiny/>

9. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

10. Резолюція 96(I) Генеральної Асамблеї ООН. (1951). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/209873>